

Фізико-географічні. Регіональні дослідження

- створення атрактивних об'єктів, що будуть різноманітними степовий ландшафт і види рекреаційної діяльності під час курортного лікування;
- удосконалити мережу розселення в межах курортів за рахунок переходу від розсередженого характеру до групових систем населених міст з виділенням опорних баз рекреаційного освоєння;
- особливу увагу приділити виносу шкідливого виробництва за межі курортної зони;
- організувати налагоджену роботу системи спостереження за станом повітря, мінеральних вод, лікувальних мулів прибережної акваторії Азовського моря.

Список використаних джерел:

1. Лиханов Б.Н., Кривошеев В.М. Рекреационные ресурсы и методы их изучения. – М.: ВГО, 1981.
2. Фондові матеріали Приазовського відділу архітектури.

Байтеряков О.З.

**Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького**

ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ДЛЯ СПОРТИВНОГО ОРІЄНТУВАННЯ

Дослідження і порівняння територій для спортивного орієнтування потребує характеристики і оцінювання окремих властивостей місцевості та отримання інтегральної оцінки. До основних властивостей відносяться природні, соціально-економічні, якість картографічного забезпечення, можливість планування дистанції.

Изучение и сравнение территорий для спортивного ориентирования требует характеристики и оценки отдельных свойств местности и получения интегральной оценки. К основным свойствам относятся природные, социально-экономические, качество картографического обеспечения, возможность планирования дистанции.

The examination and comparison of territories for the sports orientation requires the estimation and description of separate characteristics of the land as well as obtaining its integral estimation. The following characteristics can be referred as the basic ones: geographical characteristics, socio-economic characteristics, cartographical supply quality, capability of distance planning.

Спортивне орієнтування є одним з порівняно молодих видів спорту в Україні, який отримав широке визнання. Його доступність для людей різного віку і фізичної підготовки, впевненість від проходження траси, краса природи на дистанції сприяють популярності цього виду спорту. Заняття спортивним орієнтуванням сприяють розумовому фізичному розвитку, загартуванню організму, допомагають пізнавати природу, що особливо важливо для молодого покоління.

Для ретельного дослідження і порівняння природних територій для спортивного орієнтування необхідно складання їх докладної характеристики. Підходи і принципи такої характеристики розглядалися в роботах В.А. Альошина, С.Б. Єлаховського, А.К. Квістика, Грабовського Ю.А., Скалій О.В., Скалій Т.В. і ін. [1; 2; 3;

Фізико-географічні. Регіональні дослідження

4; 5]. Однак на жаль вони не мали систематизованого характеру. Також для порівняння різних районів однієї характеристики не достатньо. Необхідно проведення комплексної оцінки, яка буде містити характеристики і оцінки окремих властивостей території та виведення загальної оцінки. Така оцінка буде складатись з трьох основних етапів:

- 1) виділення параметрів, що оцінюються;
- 2) розробка методичних підходів до оцінки окремих властивостей;
- 3) оцінка конкретної території.

Під час оцінки території для спортивного орієнтування необхідно враховувати природні особливості, соціально-економічні умови, якість картографічного забезпечення, можливість планування дистанції, побутові умови (рис. 1).

До природних компонентів, що впливають на проведення занять і змагань з спортивного орієнтування відносять площу території, рельєф, об'єкти гідрографії, рослинність, кліматичні особливості, лімітуючі фактори. Соціально-економічні умови визначаються віддаленістю території від основних місць попиту, транспортною досяжністю, внутрішніми шляхами сполучення, наявністю штучних споруджень. Якість картографічного забезпечення залежить від наявності і виду карти (спортивна або інша, наприклад, топографічна, кольорова, або чорно-біла), рік зйомки або коректування, відповідність карти до місцевості (об'єктивність і інформативність карти), якість типографського видання, обраний масштаб. Можливість планування дистанції визначає можливий клас змагань і варіанти планування дистанції. Побутові умови залежать від умов розміщення.

Кожну з перелічених властивостей території потрібно детально охарактеризувати і оцінити. Оцінку властивостей можливо будувати як на якісних, так і на кількісних показниках, залежно від конкретних компонентів. Для можливого порівняння територій було обрано в якості одиниць вимірювання бали. При цьому використовували п'ятибальну шкалу (від 0 до 4 балів). Для кожної властивості складено шкали оцінювання. Всього було складено 20 таблиць із шкалами оцінювання, де наведено характеристики властивостей території, можливості їх використання в спортивному орієнтуванні і їх оцінка в балах. На підставі оцінок окремих властивостей виводиться загальна оцінка придатності території для занять спортивним орієнтуванням.

Розглянемо вплив основних властивостей території на проведення занять і змагань з спортивного орієнтування та підходи до їх оцінювання. Так від площі території залежить довжина і варіанти встановлення дистанції, можливість використання різних ділянок місцевості, що в свою чергу впливає на рівень змагань. Наприклад, якщо площа території менша за 1 км² то місцевість практично не можливо використовувати для проведення змагань, її оцінка складає 0 балів. Місцевість площею від 1 до 5 км² може використовуватись для тренувань і змагань нижчих рангів, наприклад, для молодших школярів, вона оцінюється 1 балом. Територія площею від 5 до 15 км² дозволяє встановлювати досить даліні дистанції для змагань середніх рівнів, оцінка – 2 бала. Місцевість площею від 15 до 25 км² дозволяє використовувати для дистанції різні ділянки місцевості, оцінка – 3 бала. Якщо площа території більш 25 км² то можливий широкий вибір варіантів встановлення дистанцій будь якої довжини, оцінка, відповідно – 4 бала.

Рельєф для спортивного орієнтування є визначальним компонентом ландшафту як об'єкт читання карти і як важливий елемент прохідності місцевості. Елементи рельєфу найбільш об'єктивні і достовірні об'єкти карти і місцевості, вони найбільш стабільні за часом за інші компоненти ландшафту. Їх вигляд залишається постійним в різні сезони року. Розчленованість рельєфу, перепад висот, крутизна схилів безпосередньо визначають умови прохідності місцевості. Розчленований рельєф більше забезпечує збереження природного ландшафту, звужує

Фізико-географічні. Регіональні дослідження

господарську діяльність людини, зберігає лісову та чагарникову рослинність, тобто створює найбільш приємні умови для спортивного орієнтування.

Оцінка рельєфу також базується на ступені розчленованості рельєфу, перепаді висот, можливості використання його елементів в якості різноманітних (основних, супутніх, розсіювальних, гальмових та ін.) орієнтирів.

Об'єкти гідрографії можуть бути гарними супутніми та гальмовими орієнтирами. Деякі з них (ріки, озера, болота та ін.) є перешкодами для руху і тому являють собою розсіювальні орієнтири. Іноді об'єкти гідрографії використовують для встановлення контрольних пунктів. Таким чином, оцінка елементів гідрографії для спортивного орієнтування базується на ступені прохідності місцевості, яку вони створюють і на можливості використання їх в якості орієнтирів.

Рослинність – самий не постійний компонент ландшафту. Її вигляд різко змінюється за сезонами року. Ліси вирубують, молоді посадки швидко підрастають. Тобто елементи рослинності є менш достовірними об'єктами читання карти. Саме старіння спортивної карти відбувається перш за все за рослинністю. Однак умови прохідності і видимості місцевості залежать від рослинності більше ніж від інших компонентів ландшафту. Тому рекомендації ІОФ (Міжнародна федерація орієнтування) дозволяють для слабо розчленованої місцевості детальне зображення рослинності з метою використання її як об'єкта читання карти. Це особливо важливо для півдня України де в окремих лісництвах є тільки елементи мікрорельєфу. Оцінювання рослинності для спортивного орієнтування проводиться за ступенем покриття території лісом, створенням рослинністю перешкод для руху і використанням її в якості орієнтирів.

Кліматичні особливості району визначають тривалість і комфортність занять спортивним орієнтуванням протягом року. Основними кліматичними характеристиками є сонячна радіація, температура і вологість повітря, режим і кількість опадів, швидкість вітру, небезпечні метеорологічні явища (тумани, завірюхи, грози та ін.), які впливають на комфортність та безпеку пресування по місцевості з підвищеним фізичним навантаженням. Для оцінювання кліматичних особливостей враховується кількість днів з комфортними і субкомфортними погодами по кожному сезону року, що визначаються за переліченими показниками.

До лімітуючих факторів відносять не тільки ті, що являють небезпеку для спортсменів, але і ті, що створюють значні незручності. Це, перш за все, небезпечні метеорологічні явища, наявність небезпечних тварин, отруйних або шкідливих рослин, форм рельєфу, що являють небезпеку, соціально-економічних об'єктів, які також можуть створювати небезпеку або незручності (шляхи сполучення з інтенсивним рухом, зони відпочинку, промислові або сільськогосподарські об'єкти з шкідливим викидами, кар'єри та ін.).

При оцінюванні віддаленості території від основних місць попиту в якості критерію обрано час за який можна дістатись району для проведення тренувань або змагань. Транспортна досяжність оцінюється за наявністю шляхів з регулярним транспортним сполученням. Наявність внутрішніх шляхів сполучення з одного боку є позитивним фактором, вони сприяють досяжності до старту або табору змагань, створюють запасні варіанти для сходу з дистанції в випадку аварійних ситуацій. З другого боку – шляхи сполучення значно полегшують процес орієнтування і руху на місцевості, що зніжує ранг змагань.

З використанням запропонованої методики було проведено дослідження основних лісництв Запорізької області. Виявлено переваги і недоліки кожного з них, проведено їх порівняння. Даний підхід може використовуватись для оцінювання інших територій для спортивного орієнтування.

Фізико-географічні. Регіональні дослідження

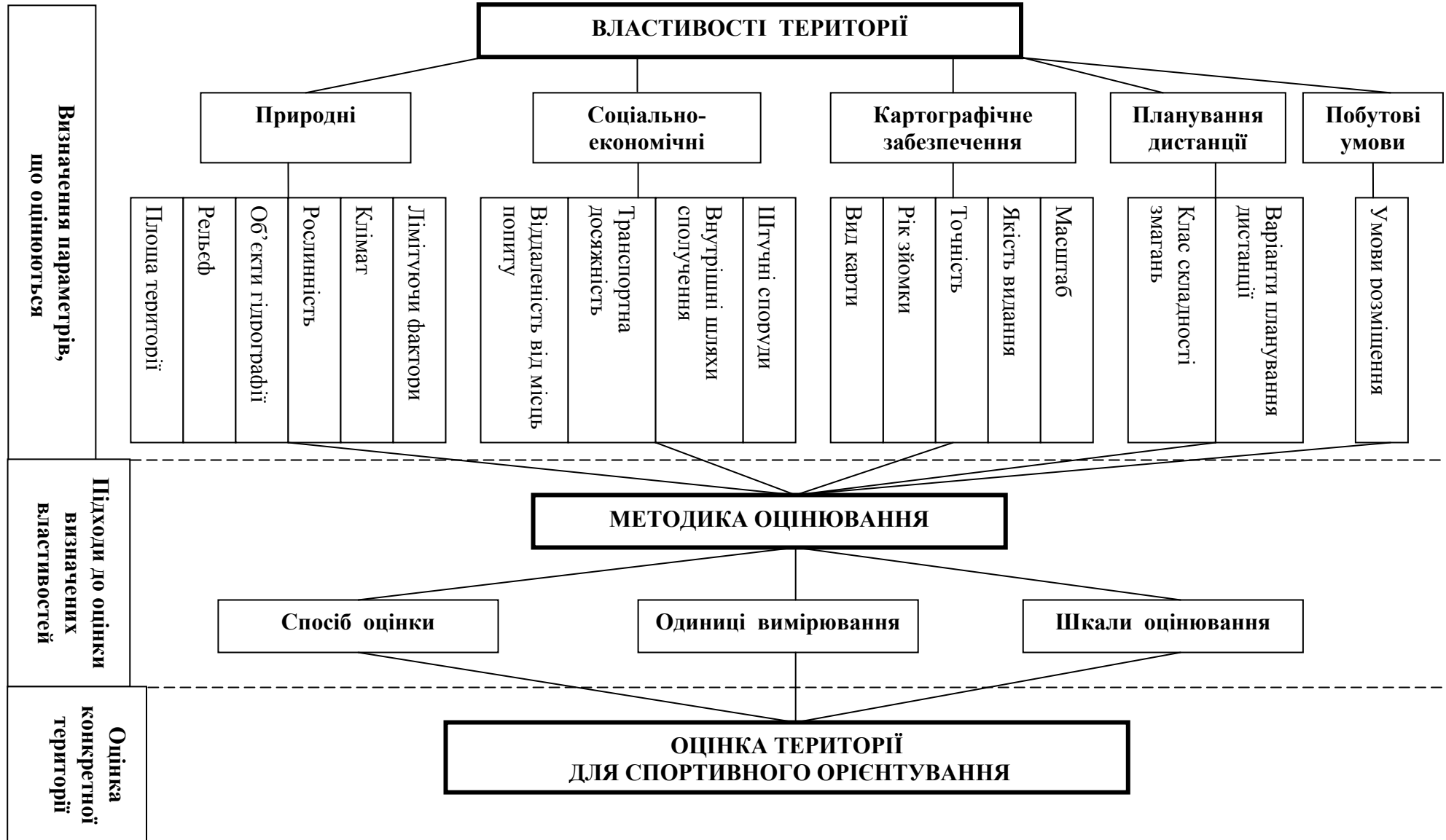

Рис. 1. Процес оцінювання території для спортивного орієнтування

Список використаних джерел:

1. Алешин В.М. Карта в спортивном ориентировании. – М.: ФиС, 1983. – 152 с.
2. Алешин В.М. Соревнования по спортивному ориентированию. – М.: ФиС, 1987. – 204 с.
3. Грабовський Ю.А., Скалій О.В., Скалій Т.В. Спортивний туризм. Навчальний посібник. – Тернопіль
4. ь: Навчальна книга, 2008. – 304 с.
5. Елаховский С.Б. Бег к невидимой цели. – М.: ФиС, 1983. – 168 с.
6. Романенко О.В. Туризм та спортивнее орієнтування: Навчально-методичні рекомендації. – Київ: КУТЕП, 2003. – 74 с.

Гринюк Д.Ю.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Статтю присвячено розгляду взаємозв'язку конкурентоспроможності держави та процесів глобалізації.

Статья посвящена рассмотрению взаимосвязи конкурентоспособности страны и процессов глобализации.

Article is devoted consideration of interdependence of competitiveness of the country and globalisation processes.

Постановка проблеми. На сучасному етапі суспільного розвитку висуваються нові вимоги до самореалізації господарських систем різних типів держав. Особливої уваги заслуговують держави транзитивної економіки, що де-юре є визнаними ринковими, а фактично такими, що зазнають і зараз суттєвих економічних трансформацій. Відтак, постає нагальна необхідність у пошуку пріоритетних сфер та галузей економіки держави з метою підвищення рівня її конкурентоспроможності. До таких держав належить Україна, що прагне гідно увійти в глобальне ринкове середовище .

Сучасний формат суспільних відносин, що формуються в Україні вимагає остаточного визначення вектору соціально-економічного розвитку. В умовах ствердження ринкових відносин держава потребує прагматичної, прозорої та максимально ефективної регіональної політики, що дозволила б за існуючих реалій використати базові чинники економічного розвитку та здобути переваги взаємовигідного партнерства з сусідніми державами, регіонами на засадах конкурентоспроможності.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічна база представленого дослідження ґрунтується на провідних розробках та сучасних наукових результатах цілої плеяди видатних науковців з різних галузей національної і зарубіжної науки. Зокрема, в галузі суспільної географії, геополітики, економічної теорії, регіональної економіки, регіонального менеджменту, маркетингових досліджень, муніципального менеджменту тощо. Теоретичну основу становлять, перш за все, суспільно-географічні наукові розробки, що дають можливість більш глибоко та системно відстежити сучасні тенденції досліджуваного наукового об'єкту і є максимально адаптованими до наукових завдань роботи. Теоретичною основою